Quarterly Financial Accounting
E-ISSN: 2783-4417
Vol. 15, Issue 4, No. 60, Win 2023, p 87-104
Received: 22.11.2023 Accepted: 10.11.2024

Research Paper

Investigating the Impact of the Corporate Governance Quality on the Relationship between Bank Social Responsibility and Earnings Quality

Mahdi Kazemioloum*
Assistant Professor, Department of Accounting, Faculty of Economic and Social Science, Bu-Ali Sina University, Hamedan, Iran.
m.kazemiolum@basu.ac.ir

Mostafa Abdi
PhD in accounting,Invited Lecturer, Department of Accounting, Faculty of Human Science, Zanjan University, Zanjan, *abdi.accounting@yahoo.com*

Abstract
Banks direct their activities towards social responsibility behaviors to meet stakeholder expectations. Social responsibility in banks has an impact on their performance and high profit quality indicates good performance. Therefore, the purpose of this study is to investigate the effect of the quality of governance of banks listed on Tehran Stock Exchange on the relationship between bank's social responsibility and earnings quality. To estimate the earning of profits in the banking industry following the research of Maria et al. (2017) from the earning stability variable, to measure the quality of the corporate governance, from the criteria introduced by Lee et al. (2015) and to measure the level of social responsibility of banks from the checklist Board reports are based on the model of Szegedi et al (2020). The research hypotheses were extracted using regression analysis with combined test data and the required data from the financial statements of banks operating in the Tehran Stock Exchange based on special conditions (2018-2023). The findings of the study indicate that with increasing social responsibility, the quality of banks 'earning has increased and the quality of banks' corporate governance has intensified the relationship between social responsibility and earnings quality. The findings of the present study, in addition to explaining the social function of social responsibility activities, confirm its role in enhancing bank profit and value.

Keywords: Bank, Corporate Governance Quality, Earnings Quality, Social Responsibility.

Introduction: Social responsibility is one of the most prominent issues raised in the years of the greatest and reputable and reliable companies have considered equal responsibility to the community and the social environment for their success. Fulfilling social responsibilities can lead to the sustainability of companies and increase their stock value and credibility. In this regard, considering the role of banks in the monetary and financial systems of the country and the financing of companies, as well as maintaining their beneficiaries, the management and leadership of banks have always paid special attention to the issue of social responsibilities.Therefore, the purpose of this study is to investigate the effect of the quality of governance of banks listed on Tehran Stock Exchange on the relationship between bank's social responsibility and earnings quality.

* Corresponding author
Kazemioloum, M., Abdi, M. (2023). Investigating the Impact of the Corporate Governance Quality on the Relationship between Bank Social Responsibility and Earnings Quality. *Quarterly Financial Accounting*, 15(60): 87-104.

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-17]

Method and Data: To estimate the earning of profits in the banking industry following the research of Maria et al. (2017) from the earning stability variable, to measure the quality of the corporate governance, from the criteria introduced by Lee et al. (2015) and to measure the level of social responsibility of banks from the checklist Board reports are based on the model of Szegedi et al (2020). The research hypotheses were extracted using regression analysis with combined test data and the required data from the financial statements of banks operating in the Tehran Stock Exchange based on special conditions (2018-2023).

Findings: The findings of the study indicate that with increasing social responsibility, the quality of banks 'earning has increased and the quality of banks' corporate governance has intensified the relationship between social responsibility and earnings quality.

Conclusion and discussion: The findings of the present study, in addition to explaining the social function of social responsibility activities, confirm its role in enhancing bank profit and value. The findings of the research show that fulfilling the social responsibility of banks, in addition to improving financial performance, profit growth and the probability of realizing future profits, also strengthens future relations with stakeholders and non-financial performance and reduces the possible risks of the financial system.

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-17]

فصلنامه حسابداری مالی
سال پانزدهم، شماره ۶۰، زمستان ۱۴۰۲،ص ۱۰۴-۸۷
تاریخ دریافت ۱۴۰۲/۰۹/۱۰ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۸/۲۰

مقاله پژوهشی

تأثیر کیفیت نظام راهبری بر رابطه مسئولیت‌پذیری اجتماعی بانک و کیفیت سود

مهدی کاظمی علوم *
استادیار، گروه حسابداری، دانشکده علوم اقتصادی و اجتماعی، دانشگاه بوعلی سینا، همدان، ایران.
m.kazemiolum@basu.ac.ir

مصطفی عبدی
دانش آموخته دکتری،استاد مدعو ، گروه حسابداری، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه زنجان، زنجان، ایران.
abdi.accounting@yahoo.com

چکیده:
ارکان نظام راهبری بانک‌ها برای برآورده کردن انتظارات ذینفعان، فعالیت‌های خود را به سمت رفتارهای مسئولیت‌پذیری اجتماعی هدایت می‌کنند؛ زیرا چنین رفتارهایی بر عملکرد آنها تأثیرگذار است و از طرفی کیفیت سود نیز حاکی از عملکرد مطلوب است. بر این اساس هدف این پژوهش، بررسی تأثیر کیفیت نظام راهبری بانک‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران بر رابطه بین مسئولیت پذیری اجتماعی بانک و کیفیت سود است. برای برآورد سنجش کیفیت سود در صنعت بانکداری به پیروی از پژوهشِ ماریا و همکاران (۲۰۱۷) از متغیر پایداری سود، برای سنجش کیفیت نظام راهبری، از معیار معرفی شده توسط لی و همکاران (۲۰۱۵) (امتیاز متغیرهای تمرکز مالکیت، مالکیت نهادی، دوگانگی وظیفه مدیرعامل، اندازه هیئت‌مدیره و استقلال هیئت‌مدیره) و برای اندازه‌گیری میزان مسئولیت‌پذیری اجتماعی بانک‌ها از چک‌لیست گزارش‌های هیئت‌مدیره بر اساس مدل زگدی و همکاران (۲۰۲۰) استفاده شده است. فرضیه‌های پژوهش با استفاده از تحلیل رگرسیون با داده‌های ترکیبی آزمون و داده‌های مورد نیاز از صورت‌های مالی بانک‌های فعال در بورس اوراق بهادار تهران بر اساس شرایط خاص (۱۴۰۱-۱۳۹۶) استخراج شده است. یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که با افزایش مسئولیت‌پذیری اجتماعی، کیفیت سود بانک‌ها افزایش یافته و افزایش کیفیت نظام راهبری بانک‌ها موجب تقویت رابطه مسئولیت‌پذیری اجتماعی با کیفیت سود گردیده است. یافته‌های پژوهش حاضر علاوه بر تبیین کارکرد اجتماعی فعالیت‌های مسئولیت‌پذیری اجتماعی، مؤید نقش آن در افزایش سود و ارزش بانک است. این یافته‌ها موجب بسط ادبیات نظری و تجربی حوزه موردمطالعه شده و می‌تواند مورداستفاده نهادهای پولی و نظارتی در زمینه تدوین استانداردهایی در زمینه گزارشگری مسئولیت اجتماعی بانک‌ها به‌منظور بهبود کیفیت گزارشگری مالی قرار گیرد.

واژه‌های کلیدی: بانک، کیفیت سود، کیفیت نظام راهبری، مسئولیت‌پذیری اجتماعی.

* نویسنده مسئول

کاظمی علوم، مهدی، عبدی، مصطفی. (۱۴۰۲). تأثیر کیفیت نظام راهبری بر رابطه مسئولیت‌پذیری اجتماعی بانک و کیفیت سود. *فصلنامه حسابداری مالی*، ۱۵(۶۰): ۱۰۴-۸۷.

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-17]

مقدمه

امروزه مسئولیت‌پذیری اجتماعی و عمل به آن به بخش جدایی‌ناپذیر فعالیت‌های تجاری در سراسر جهان تبدیل شده است (جامعی، عزیزی و کرمی، ۱۳۹۷؛ کارگرپور، خدادای، جرجرزاده، صالحی و کعب عمیر، ۱۳۹۹). موضوع مسئولیت‌پذیری اجتماعی در اقتصاد مدرن و در مباحث مدیریتی یکی از برجسته‌ترین مسائل مطرح شده در دهه اخیر بوده و به پارادایم غالب و مسلط حوزه اداره شرکت‌ها تبدیل شده است؛ به‌طوری‌که شرکت‌های بزرگ و معتبر جهانی، مسئولیت در برابر اجتماع و محیط اجتماعی را جزئی از استراتژی خود می‌بینند (رستمی، قربانی و حضرتی، ۱۳۹۷). افشای مسئولیت‌پذیری اجتماعی می‌تواند پیامدهای مفیدی داشته باشد و افشای داوطلبانه آن منجر به بهبود نقدشوندگی سهام، کاهش هزینه سرمایه و افزایش واسطه‌های اطلاعاتی و مالی و در نتیجه ارتقای کارایی بازار سرمایه می‌شود (بوشمن و اسمیت[1]، ۲۰۰۱). مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت به رفع تعارض میان ذینفعان و در نتیجه به حداکثر رساندن ثروت و سطح رفاه سهامداران منتج می‌شود (اسماعیل‌پور، رضائی‌پیته‌نوئی و غلامرضاپور، ۱۳۹۸). همچنین مسئولیت‌پذیری اجتماعی موجب توسعه پایدار شرکت می‌گردد (لی، ژنگ، لیو و سیال[2]، ۲۰۱۸). توجه شرکت‌ها به توسعه پایدار و مسئولیت‌های اجتماعی، می‌تواند به عملکرد پایدار منجر شده و باعث افزایش ارزش سهام آنها شود (جتمانیروج[3]، ۲۰۱۶). برخی از پژوهش‌گران هدف از افشای مسئولیت‌پذیری اجتماعی را افزایش سود و ارزش سهام شرکت می‌دانند و برخی دیگر آن را وظیفه اجتماعی تلقی می‌کنند (فررو، پراماتو و سانچز[4]، ۲۰۱۷). ارکان نظام راهبری شرکت‌ها با استفاده از این سازوکارها، موجب مشروعیت بخشی فعالیت‌های خود شده و انتظار می‌رود افشای مسئولیت‌های اجتماعی شرکت، موجب بهبود عملکرد و به‌ویژه کیفیت سود گردد.

امروزه بانک‌ها به‌طور چشمگیری در معرض پویایی مسئولیت‌پذیری اجتماعی هستند (تامسون و کاتن[5]، ۲۰۰۴). آچوا[6] (۲۰۰۸) بیان می‌کند که یک بانک دارای الزامات اجتماعی و حقوقی است تا در برابر جامعه پاسخگو باشد. در دنیای کنونی بانک‌ها سالانه میلیون‌ها دلار در برنامه‌های مسئولیت‌پذیری اجتماعی، برای تقویت شهرت و روابط خود با سهامداران، به جریان می‌اندازند. در برخی کشورها صنعت بانکداری، فعالیت‌های مسئولیت‌پذیری اجتماعی خود را برای آموزش، رشد متعادل سلامت و محیط‌زیست، اهدای بورس تحصیلی به دانش‌آموزان نیازمند و حمایت از جشنواره‌های مهم، متمرکز می‌سازد (جمالی، عاصم و رباح[7]، ۲۰۰۸). در این رابطه کارنوال، مازوکا و ونتورینی[8] (۲۰۱۲) معتقدند رویکرد بانک‌ها نسبت به مسئولیت‌پذیری اجتماعی حائز اهمیت است و آنها هنگام اعطای تسهیلات به شرکت‌هایی که در معرض مشکلات زیست‌محیطی و اجتماعی قرار دارند، باید مراقبت بیشتری نموده و ریسک‌های آن را نیز مدیریت نمایند. از آنجا که مسئولیت‌پذیری اجتماعی در رابطه با تعهدات کلیه شرکت‌ها نسبت به جامعه به یک بخش ضروری تجارت تبدیل شده است، بانک‌ها نیز برای برآورده کردن انتظارات گروه گسترده‌ای از ذینفعان، فعالیت‌های خود را به سمت رفتارهای مسئولیت‌پذیری اجتماعی هدایت می‌کنند (اداناوان[9]، ۲۰۰۲). یافته‌ها نشان می‌دهد که فعالیت‌های مسئولیت‌پذیری اجتماعیِ بانک‌ها بر عملکرد آنها تأثیرگذار است (وو و شن[10]، ۲۰۱۳؛ جو، هاکن و ونگ‌وو[11]، ۲۰۱۵). چوی و پا[12] (۲۰۱۱) بیان می‌نمایند مسئولیت‌پذیری اجتماعی بانک‌ها، نه تنها بر افزایش سود جاری، بلکه بر تقویت روابط آینده با ذینفعان نیز تمرکز می‌کند. در زمینه اثربخشی کیفیت سود بر تصمیمات ذینفعان، دیچاو، جی و شراند[13] (۲۰۱۰) معتقدند شفافیت و پاسخگویی برای سرمایه‌گذاران و ذینفعان حیاتی است؛ زیرا

[1] Boshman & Smith
[2] Li, Zheng, Liu & Sial
[3] Jitmaneeroj
[4] Ferrero, Peramato & Sanchez
[5] Thompson & Cowton
[6] Achua
[7] Jamali, Asem & Rabbath
[8] Carnevale, Mazzuca & Venturini
[9] O'Donovan
[10] Wu & Shen
[11] Jo, Hakkon & Wangwoo
[12] Choi & Pae
[13] Dechow, Ge & Schrand

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-17]

کیفیت سود بالا، اطلاعاتی درباره عملکرد مالی آتی شرکت فراهم می‌نماید؛ بنابراین آزمون نقش فعالیت‌های مسئولیت‌پذیری اجتماعی در کیفیت سود مؤسسات مالی و بانک‌ها با اهمیت است و انتظار می‌رود که فعالیت‌های ارکان نظام راهبری بانک‌ها مانند هیئت‌مدیره، کمیته حسابرسی و کمیته ریسک منجر به افزایش اطمینان‌بخشی نسبت به کیفیت گزارشگری مالی و به‌ویژه کیفیت سود گردد. در این مسیر بانک‌ها از فعالیت‌های مسئولیت‌پذیری اجتماعی به‌عنوان ابزاری برای تحقق اهداف استفاده می‌نمایند. در ارتباط با کیفیت نظام راهبری و اثربخشی آن در ایفای مسئولیت‌پذیری اجتماعی، موسوی، رضایی و شاه‌ویسی (۱۳۹۵) اذعان می‌نمایند که برای ایفای مسئولیت‌پذیری اجتماعی از منظر قانونی، همسو نمودن منافع مالکان و مدیران، اثربخشی هیئت‌مدیره، ثبات مدیرعامل و اندازه حسابرس تأثیر بسزایی در موفقیت شرکت‌ها در ایفای نقش مسئولیت‌پذیری اجتماعی و اجرای نظام راهبری شرکتی دارد.

موضوع مسئولیت‌پذیری اجتماعی در ایران در پژوهش‌های متعددی در حوزه شرکت‌ها انجام پذیرفته است؛ اما در حوزه بانکی، پژوهش‌های اندکی صورت پذیرفته است. به‌عنوان نمونه عزیزی و محسنی (۱۳۹۶) به مقایسه ابعاد مسئولیت اجتماعی شرکتی در بانک ملت، اسماعیل‌پور و آرام (۱۳۹۶) تأثیر مسئولیت اجتماعی بر ادراک مشتریان از تصویر برند آنها و دیانتی دیلمی، منطقی و علی اصفهانی (۱۳۹۵) نیز تأثیر نوع بانک بر گزارشگری مسئولیت اجتماعی بانک‌ها را مورد بررسی قرار داده‌اند. با توجه به این که یکی از بخش‌های با اهمیت اقتصاد ایران، سیستم بانکی است و در سال‌های اخیر بسیاری از بانک‌های دولتی کشور از طریق بورس اوراق بهادار به بخش خصوصی واگذار شده و ذینفعان این بخش گسترش یافته‌اند؛ بنابراین فقدان چنین پژوهش‌هایی در زمینه مذکور موجب شد که تمرکز اصلی این پژوهش بررسی اثر تعدیلی کیفیت نظام راهبری بر رابطه بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی و کیفیت سود بانک‌ها باشد. نوآوری پژوهش حاضر در مقایسه با پژوهش‌های پیشین، استفاده از کیفیت نظام راهبری بانکی به‌عنوان متغیر تعدیل‌گر بر رابطه بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی و کیفیت سود از طریق فرایند مؤلفه‌های تمرکز مالکیت، مالکیت نهادی، دوگانگی وظیفه مدیرعامل، اندازه هیئت‌مدیره و استقلال هیئت‌مدیره است. این موضوع به‌عنوان یک دستاورد پژوهشی می‌تواند اطلاعات سودمندی را در اختیار مالکان نهادی و مدیران ارشد بانک‌ها، همچنین سرمایه‌گذاران بالقوه و بالفعل در سهام بانک‌ها قرار دهد. یافته‌های پژوش حاضر می‌تواند به ذینفعان اصلی بانک‌ها مانند سهامداران و سپرده‌گذاران در جهت تصمیم‌گیری و مدیریت ریسک سرمایه و سپرده کمک نماید. یافته‌های پژوهش حاضر می‌تواند مورد استفاده نهادهای مالی و نظارتی مانند بانک مرکزی، سازمان حسابرسی و سازمان بورس اوراق بهادار در زمینه تدوین استانداردهایی در حوزه گزارشگری مسئولیت اجتماعی بانک‌ها به‌منظور بهبود کیفیت گزارشگری مالی قرار گیرد. در ادامه، مبانی نظری و تجربی پژوهش، فرضیه‌های پژوهش، روش پژوهش و یافته‌ها و نتایج پژوهش ارائه می‌شود.

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

کیفیت سود بانک

منظور از کیفیت سود، زمینه بالقوه رشد سود و میزان احتمال تحقق سودهای آتی است (طالبی و بولو ۱۳۸۹). سود با کیفیت دارای پشتوانه و قابلیت حمایت بالایی است. تحلیل‌گران مالی کیفیت سود را بدین منظور ارزیابی می‌کنند که یک سطح مربوط از سود را تعیین نموده و سود خالص آتی را پیش‌بینی نموده و در نتیجه قیمت سهام یک شرکت را تعیین کنند (خوش‌طینت و اسماعیلی، ۱۳۸۵). هر چه پایداری سود بیشتر باشد، شرکت توان بیشتری برای حفظ سودهای جاری دارد که در این حالت، کیفیت سود بیشتر خواهد بود. شیپر و وینسنت[1] (۲۰۰۳) سود با کیفیت را سودی می‌دانند که محتوای اطلاعاتی بیشتری داشته باشد. کیفیت سود، یک مشخصه مهم از سیستم حسابداری است. اطلاعات مالی باکیفیت باعث افزایش کارایی بازار سرمایه می‌شود؛ به همین دلیل سرمایه‌گذاران و دیگر استفاده‌کنندگان به چنین اطلاعاتی علاقه‌مند هستند (سمندر و گرکز، ۲۰۱۴). کیفیت سود معیاری مهم برای سلامتی مالی واحد تجاری به شمار می‌رود و مفهومی چند بعدی است و معنی واحدی

[1] Schipper & Vincent

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-17]

ندارد (کیم، پارک و وایر[1]، ۲۰۱۲). سودی که بهتر بتواند جریانات نقدی عملیاتی آتی مؤسسه را پیش‌بینی کند، باکیفیت‌تر است (میخائیل، والتر و ویلیز[2]، ۱۹۹۹).

بانک‌ها و مؤسسات مالی نقش با اهمیتی در سیستم مالی و اقتصادی دارند؛ بنابراین پایداری سیستم بانکی از اهمیت حیاتی برخوردار است (ریاحی[3]، ۲۰۲۰). نظام بانکی در کنار بورس اوراق بهادار از ارکان اصلی بازارهای مالی است و برای جذب و هدایت وجوه سپرده‌گذاران وظیفه مهمی بر عهده دارد (دهقان‌دهنوی، محرم‌اوغلی و بائی، ۱۳۹۶). بر این اساس و با توجه به فضای رقابتی در بین بانک‌ها، کیفیت گزارشگری مالی بانک‌ها و به‌ویژه وضعیت سودآوری و کیفیت سود آنها برای ذینفعان همواره حائز اهمیت است. به گفته حسن‌زاده و مشایخی (۱۳۹۸) سود، معیار پیش‌بینی حیاتی از سلامت بانک است. مدیریت سود توسط بانک‌ها، همواره در کانون توجه نهادهای ناظر بانکی، حسابرسان و وضع‌کنندگان استانداردها بوده است؛ زیرا بر ثبات سیستم مالی اثرهای مثبت و بر شفافیت گزارشگری مالی اثرهای منفی دارد. کاناگارتنام، لیم و لوبو[4] (۲۰۱۴) بیان می‌کنند کیفیت سود بانک بیانگر توانایی پیش‌بینی عملکرد آینده بانک است. بر اساس مطالعه ثقفی و جعفری‌منش (۱۳۹۴) پژوهش‌های کیفیت سود در صنعت بانکداری عمدتاً بر بررسی توانایی سود حسابداری در جهت علامت‌دهی عملکرد آتی بانک و همچنین مدیریت سود با استفاده از اقلام خاص مثل ذخیره زیان وام تمرکز داشته است. علاوه بر نقش مهمی که بانک‌ها در اقتصاد کشور ایفا می‌نمایند، مطالعه کیفیت سود بانک‌ها از این نظر که تمرکز بر یک صنعت همگرا منجر به تسهیل کنترل بر سایر عوامل تعیین‌کننده در خصوصیات سود شده، حائز اهمیت است. آنها همچنین معتقدند کیفیت سود بانک‌ها بر اساس رویکرد اطلاعاتی[5] و رویکرد فرصت‌طلبانه[6] سود مورد بررسی قرار می‌گیرد. بر اساس رویکرد اطلاعاتی چنانچه مدیریت، سودهای دقیق‌تری افشا نمایند، کیفیت سود بانک افزایش می‌یابد و بر اساس رویکرد فرصت‌طلبانه چنانچه مدیریت اموری را انجام دهد که عملکرد واقعی و اصول اقتصادی بانک را برای بهبود رفاه خود و به زیان ذینفعان، پنهان نمایند، کیفیت سود بانک کاهش می‌یابد. در این راستا فونسکا و گونزالس[7] (۲۰۰۸) نشان دادند هموارسازی سود بانک‌ها بستگی به حفاظت از سرمایه‌گذار، افشاء، نظارت قانون‌گذاری، ساختار مالی و توسعه مالی دارد. بدری، ابراهیم‌نژاد و طهماسبی‌ترشیزی (۱۳۹۷) نشان دادند مدیران صنعت بانکداری در صورت عملکرد جاری قوی (سود بالا) به ذخیره سود اقدام می‌کنند و در صورت عملکرد جاری ضعیف (سود پایین)، مصرف سود آینده را در دستور کار قرار می‌دهند. نتایج همچنین نشان می‌دهد که ذخیره مطالبات مشکوک‌الوصول خاص با نوسان قیمتی سهام بانک‌ها رابطه معنادار و منفی دارد. نتایج پژوهش ریوارد، بلند و موریس[8] (۲۰۰۳) حاکی از آن است که مدیران بانک‌ها در دوره‌هایی که عملکرد آنها مطلوب است؛ تمایل دارند که با افزایش ذخیره مطالبات مشکوک‌الوصول، مدیریت سود انجام دهند. همچنین ریاحی (۲۰۲۰) نشان داد بین ثبات عملکرد بانک و کیفیت سود بانک رابطه منفی وجود دارد.

مسئولیت‌پذیری اجتماعی بانک‌ها

ادبیات حسابداری اثربخشی افشاء را برای ذینفعان مختلف بررسی می‌کند. در این راستا در واحدهای تجاری که افشای داوطلبانه یک رفتار راهبردی است، سیگنال‌های سودمندی به ذینفعان، بازار و جامعه منتقل می‌شود (بی، مسود و کیم[9]، ۲۰۱۸). در زمینه تمایل شرکت‌ها به افشای اطلاعات غیرمالی، دو اصل اساسی حاکمیت شرکتی، پاسخگویی در قبال عملکرد و رفتار شرکت‌ها نسبت به سهامداران و شفافیت در زمینه افشای اطلاعات مالی و غیرمالی مانند مسئولیت‌پذیری اجتماعی

[1] Kim, Park & Wier
[2] Mikhail, walther & willis
[3] Riahi
[4] Kanagaretnam, Lim & Lobo
[5] Information approach
[6] Opportunistic approach
[7] Fonseca & Gonzalez
[8] Rivard, Bland & Morris
[9] Bae, Masud & Kim

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-17]

شرکت‌ها است (بوالی و العجمی[1]، ۲۰۱۹). مسئولیت‌پذیری اجتماعی نقش کلیدی در رفع نگرانی‌های اقتصادی، زیست‌محیطی، اجتماعی و اخلاقی ایفا می‌کند (ویدی، رزکیاواتی و لئون[2]، ۲۰۲۱). شرکت‌ها و بانک‌ها، مسئولیت‌پذیری اجتماعی را نوعی استراتژی تجاری تلقی می‌نمایند که باعث می‌شود در فضای رقابتی شدید، بر اعتبارشان افزوده شود و سهم از بازارشان فزونی یابد. مسئولیت‌پذیری اجتماعی سازمان به بررسی این موضوع می‌پردازد که تأثیر فعالیت‌های یک سازمان بر جامعه و محیط‌زیست عامل مهمی در سنجش عملکرد کلی سازمان و توانایی آن برای ادامه فعالیت‌های خود به شمار می‌رود (حسین‌زاده، گنابادی‌رازدار و جوان، ۱۳۹۶). مسئولیت‌پذیری اجتماعی تعهدی فراتر از الزامات قانونی و اقتصادی است که در آن، بانک‌ها مسائل اخلاقی و مشارکت در توسعه اقتصادی را ضمن بهبود کیفیت نیروی کار، در مقیاسی وسیع‌تر یعنی جامعه موردتوجه قرار می‌دهند و فرایند تجاری خود را به‌گونه‌ای مدیریت می‌کنند که اثرات مثبتی در جامعه به همراه داشته باشد. بانک‌ها با پیامدهای اجتماعی و محیطی سرمایه‌گذاری یکی از حساس‌ترین بنگاه‌های اقتصادی در رابطه با مسئولیت‌پذیری اجتماعی هستند که به دنبال جنبش بانکداری اخلاقی در جهت توسعه اجتماعی و اقتصادی در یک جامعه هستند (اوریایی، محمدی، ایوانی، ۱۴۰۰). یوان، تای و ونگ[3] (۲۰۱۶) برمبنای نظریه اقتضایی[4] دریافتند که عمل به مسئولیت‌پذیری اجتماعی، لزوماً منافع یکسانی برای همه شرکت‌ها با هر نوع راهبرد تجاری ندارد. بر اساس این نظریه، مسئولیت‌پذیری اجتماعی با ایجاد مطلوبیت در محیط داخلی و خارجی شرکت پی‌ریزی می‌شود. برخی از عوامل اقتضایی و محیطی به‌عنوان تعدیل‌کننده رابطه بین عملکرد و مسئولیت اجتماعی شناخته شده‌اند که شامل اندازه، اهرم مالی و ساختار مالکیت هستند. به‌عنوان نمونه شرکت‌های بزرگ، منابع بیشتری برای مسئولیت‌پذیری اجتماعی و بهره بردن از منابع آن دارند و همچنین شرکت‌های دارای مالکیت نهادی برای اجرای مسئولیت اجتماعی، بیشتر تحت‌فشار هستند. شیپر و وینسنت (۲۰۰۳) نشان دادند با افزایش مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها، خطر سقوط قیمت سهام کاهش می‌یابد.

امروزه نقش بانک‌ها فراتر از ثبات مالی و اقتصادی است. در سال‌های اخیر بانک‌ها نیز به مقوله مسئولیت‌پذیری اجتماعی و گزارشگری مسئولیت اجتماعی توجه خاصی داشته‌اند. در این راستا عباسی و همکاران[5] (۲۰۱۲) معتقدند مفهوم مسئولیت‌پذیری اجتماعی قوی‌ترین و بحرانی‌ترین بخش در سامانه بانکداری است که بانکداری غیرقانونی را منع می‌کند؛ بنابراین بانک‌ها نسبت به فعالیت‌های اجتماعی و زیست‌محیطی در سطح جهانی و منطقه‌ای تعهد دارند و مسئولیت‌پذیری اجتماعی بانک‌ها بیانگر ایجاد ثروت به‌وسیله رفتارهای تجاری سازمان، کارکنان، مشتریان در ابعاد محیط‌زیست و جامعه است. یافته‌های پژوهش زگدی، خان و لنتنر[6] (۲۰۲۰) حاکی از آن است که بین افزایش در افشای گزارشگری مسئولیت‌پذیری اجتماعی بانک‌ها و بهبود عملکرد رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. رمضان، امین و عباس[7] (۲۰۲۱) نیز دریافتند که مسئولیت‌پذیری اجتماعی بانک‌ها تأثیر مثبتی بر عملکرد مالی، ثبات مالی و ظرفیت مالی آنها دارد. اکبریان، انواری‌رستمی، رضایی و عبدی (۱۴۰۰) نشان دادند که بین شاخص‌های عملکرد اجتماعی و ریسک اعتباری رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

رابطه مسئولیت‌پذیری اجتماعی و کیفیت سود بانک‌ها

بر اساس فرضیه اثر اجتماع[8] نقش واحدهای تجاری در جامعه، دستخوش تغییرات زیادی شده است؛ به‌گونه‌ای که انتظار می‌رود این واحدها نه تنها به فکر افزایش منافع خود بوده؛ بلکه نسبت به جامعه‌ای که در تعامل با آن هستند، پاسخگو و مفید باشند. واحد تجاری نمی‌تواند از اجتماع جدا گردد و جامعه نیز نمی‌تواند بدون واحد تجاری وجود و تداوم داشته باشد. بنابراین، واحد تجاری و اجتماع لازم و ملزوم یکدیگر هستند. بر مبنای این فرضیه، واحدهای تجاری می‌توانند خلق ارزش، اشتغال و

[1] Buallay & Al-Ajmi
[2] Widi, Rizkiawati & Leon
[3] Yuen, Thai & Wong
[4] Contingency Theory
[5] Abbasi, Naeem, Kamran, Ambreen & Yousaf
[6] Szegedi, Khan& Lentner
[7] Remzan, Amin & Abbas
[8] Social effect hypothesis

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-17]

نوآوری ایجاد نموده، بازار را تأمین نمایند و فعالیت واحد تجاری را تقویت نموده و رقابت را بهبود بخشند، درصورتی‌که برای حفظ اجتماعی که خود در راه‌اندازی آن نقش بنیادی داشته‌اند، همکاری کنند و در مقابل جامعه نیز با فراهم کردن شرایط لازم به‌منظور کسب بازده توسط سرمایه‌گذاران و ایجاد اطمینان برای ذینفعان از نبود فعالیت‌های غیرعادلانه، بسترهای مناسب جهت توسعه و پیشرفت واحدهای تجاری را فراهم کند (ساندهو و کاپور[1]، ۲۰۱۰). در این مسیر فرضیه اثر اجتماع به‌عنوان پایه و اساس ارتباط مثبت بین عملکرد اجتماعی و کیفیت سود، معرفی شده است؛ بر این اساس، تأمین مجموع نیازهای ذینفعان شرکت، اثر مثبتی بر کیفیت سود خواهد داشت. ارتباط منفی بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی و کیفیت سود با تفکرات اقتصاددانان کلاسیک سازگار است. آنها بیان می‌کنند که فرضیه فرصت‌طلبی مدیریت بیانگر ارتباط منفی بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی و کیفیت سود است. بر اساس رویکرد فرصت‌طلبانه، چون موقعیت عمومی شرکت و اجتماع بسیار پیچیده است، در نتیجه ارتباط مستقیمی بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی و کیفیت سود وجود ندارد (عرب‌صالحی، صادقی و معین‌الدین، ۱۳۹۲). فعالیت‌های مسئولیت‌پذیری اجتماعی توسط شرکت در بخش خدمات مالی، خطرات احتمالی سیستم مالی را کاهش می‌دهد و روش اجرای شرکت را بهبود می‌بخشد (کواستا، تورس و فرناندز[2]، ۲۰۰۶). یافته‌های پژوهش‌های پیشین حاکی از تأثیر مثبت فعالیت‌های مسئولیت‌پذیری اجتماعی بر عملکرد بانک‌هاست (عباسی و همکاران، ۲۰۱۲). در این مسیر وو و شن (۲۰۱۳) اذعان می‌نمایند که یکی از مهم‌ترین محرک‌هایی که بانک‌ها را به سمت مسئولیت‌پذیری اجتماعی سوق می‌دهد، تأثیر آن بر عملکرد مالی است. آنها همچنین معتقدند بانک‌هایی که فعالیت‌های مسئولیت‌پذیری اجتماعی دارند، می‌توانند وام و سپرده بیشتری جذب کنند، زیرا مسئولیت‌پذیری اجتماعی، یک نام تجاری و یک حس هویت را در بین مشتریان ایجاد می‌کند. یافته‌های آنها حاکی از آن است که بانک‌هایی با فعالیت‌های مسئولیت‌پذیری اجتماعی بالاتر، کیفیت سود و دارایی بهتری دارند. آنها نشان دادند فعالیت‌های مسئولیت‌پذیری اجتماعی در بانک‌ها تأثیر مثبتی بر بازده دارایی‌ها و بازده حقوق صاحبان سهام دارد. بوشمن و ویتنبرگ[3] (۲۰۱۲) نشان دادند بانک‌هایی که شهرت و اعتبار بالایی دارند، کیفیت سود و کیفیت گزارشگری مالی بالایی دارند. در این مسیر کواستا و همکاران (۲۰۰۶) دریافتند فعالیت‌های مسئولیت‌پذیری اجتماعی، ریسک‌های سیستم مالی را کاهش و عملکرد شرکت را بهبود می‌بخشد. ماریا، سانچز و گارسیا[4] (۲۰۱۷) بیان می‌نمایند بانک‌هایی که فعالیت‌های مسئولیت‌پذیری اجتماعی را انجام می‌دهند، وام‌گیرندگان با اعتبار بیشتری را انتخاب و جذب می‌کنند و این امر به آنها کمک می‌کند که از سود بالاتری برخوردار باشند و کیفیت دارایی بهتری داشته باشند. چوی و پا (۲۰۱۱) معتقدند مسئولیت‌پذیری اجتماعی بانک‌ها نه تنها بر افزایش سود جاری بلکه بر تقویت روابط آینده با ذینفعان نیز تمرکز می‌کند.

مطالعات محجوب و خاموسی[5] (۲۰۱۳) حاکی از تأثیر مثبت شفاف‌سازی فعالیت‌های مسئولیت‌پذیری اجتماعی و محیطی بر استمرار درآمدزایی در بانک‌های فرانسوی است. کیم و همکاران (۲۰۱۲) نیز نشان دادند شرکت‌هایی که از نظر اجتماعی مسئولیت‌پذیر هستند، کمتر در معرض مدیریت سود از طریق اقلام تعهدی اختیاری قرار گرفته‌اند. ماریا و همکاران (۲۰۱۷) نشان دادند بانک‌هایی که از رویه‌ها و سازوکارهای مسئولیت‌پذیری اجتماعی برخوردار هستند، پایداری سود بیشتری دارند. آنها همچنین نشان دادند در کشورهایی که حمایت از سرمایه‌گذاران و نیز قوانین و مقررات بانکی در سطح بالایی تدوین شده است، تأثیر مسئولیت‌پذیری اجتماعی بر کیفیت سود بالا است.

تأثیر کیفیت نظام راهبری بر رابطه مسئولیت‌پذیری اجتماعی و کیفیت سود بانک‌ها

نظام راهبری در ابتدای قرن بیست و یکم، به‌عنوان یکی از مهم‌ترین مباحث کسب و کار مطرح شده است. تأکید مبانی اولیه نظام راهبری شرکتی، بیشتر بر موضوع راهبرد شرکت‌ها و حقوق سهامداران قرار داشت که بعدها با طرح دیدگاه‌های جدیدتری به سمت توجه جدی به حقوق ذینفعان و اجتماع گرایش یافت. یکی از مهم‌ترین وظایفی که نظام راهبری شرکتی می‌تواند بر

[1] Sandhu & Kapoor
[2] Cuesta, Torres & Fernandez
[3] Bushman & Wittenberg
[4] Maria, Sanchez & Garcia
[5] Mahjoub & Khamoussi

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-17]

عهده گیرد، اطمینان‌دهی در مورد کیفیت فرایند گزارشگری است. موضوع راهبری شرکتی بر لزوم نظارت بر مدیریت شرکت و تفکیک واحد اقتصادی از مالکیت آن و در نهایت حفظ حقوق سرمایه‌گذاران و ذینفعان تأکید می‌نماید (حساس‌یگانه، ۱۳۸۳). برای ایفای مسئولیت اجتماعی از منظر قانونی، توجه به مالکیت نسبی هر یک از سهامداران حقیقی و حقوقی و بهبود درصد سهامداران اقلیت و همسو نمودن منافع مالکیت و مدیریت و اثربخشی هیئت‌مدیره تأثیر بسزایی در موفقیت شرکت‌ها در ایفای نقش مسئولیت‌پذیری اجتماعی و اجرای نظام راهبری شرکتی دارد (موسوی و همکاران، ۱۳۹۵).

بانک‌هایی که پیگیر عملیات مسئولیت‌پذیری اجتماعی هستند، در جهت حمایت بیشتر از سرمایه‌گذاران، عملکرد بهتری خواهند داشت؛ همچنین ممکن است عوامل مؤثر نهادی بر دلسرد کردن مدیران بانک‌ها به خاطر رفتار فرصت‌طلبانه آنها مبنی بر مدیریت سود، بسیار مؤثر واقع شود (ماریا و همکاران، ۲۰۱۷). جو و همکاران (۲۰۱۵) اذعان می‌نمایند چنانچه بانک‌ها از کیفیت مقررات بالاتری برخوردار باشند، آموزش مسئولیت‌پذیری اجتماعی باید بیشتر و باکیفیت‌تر باشد؛ بنابراین اگر روابط مکمل بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی و مقررات بانکی وجود داشته باشد، بانک‌های مسئولیت‌پذیر، شرایط درآمدزایی بالاتری خواهند داشت.

در ارتباط با سازوکارهای نظام راهبری و مسئولیت‌پذیری اجتماعی، یوان و همکاران (۲۰۱۶) معتقدند مزیت اجرا و افشای مسئولیت پذیری اجتماعی موضوعی اقتضایی است و بستگی به راهبرد رقابتی و تجاری شرکت دارد. همچنین آنها نشان دادند شرکت‌هایی که در اجرا و افشای مسئولیت‌پذیری اجتماعی، راهبرد متمایزسازی را برگزیده‌اند (نسبت به شرکت‌هایی که راهبرد رهبری هزینه را برگزیده‌اند)، از منافع بیشتری بهره‌مند گردیده‌اند. تئو و شیو[1] (۱۹۹۰) نشان دادند که اطلاعات مربوط به مسئولیت‌پذیری اجتماعی در گزارش‌های شرکت، تأثیری بر تصمیم‌گیری‌های مالکیت نهادی ندارد. ولوری و جنکینز[2] (۲۰۰۶) نشان دادند که بین سطح سرمایه‌گذاران نهادی و کیفیت سود، رابطه مثبت وجود دارد. یافته‌های مطالعه هارون، حسینی، خرودین و فاروق[3] (۲۰۲۰) حاکی از آن است که اندازه هیئت‌مدیره بانک‌های کشورهای اسلامی تأثیر مثبت و معناداری بر عمل به مسئولیت‌پذیری اجتماعی دارد. جونگ و کن[4] (۲۰۰۲) به بررسی رابطه بین ساختار مالکیت و محتوای اطلاعاتی سود پرداختند. نتایج آنها بیانگر وجود یک رابطه مثبت بین سرمایه‌گذاران نهادی و محتوای اطلاعاتی سود بود. هوجی، مونگ و تسانگ[5] (۲۰۱۶) در پژوهشی با عنوان نظام راهبری و مسئولیت اجتماعی شرکت دریافتند نفوذ سایر گروه‌های ذینفع در زمانی که حمایت سرمایه‌گذار و هیئت‌مدیره ضعیف است بر مسئولیت‌پذیری اجتماعی شدیدتر است.

فرضیه‌های پژوهش

به گفته ماریا و همکاران (۲۰۱۷) تدوین‌کنندگان قوانین و مقررات پولی و مالی، ممکن است ارکان نظام راهبری بانک‌ها را برای اتخاذ شفافیت مؤثر تحت‌فشار قرار دهند و ساختارهایی مانند گزارشگری مسئولیت اجتماعی که ایمنی و سلامت را تقویت می‌کنند، افزایش و عدم تقارن اطلاعاتی را کاهش دهند که این موضوع منجر به بهبود گزارشگری مالی و بهبود کیفیت سود بانک می‌شود؛ بنابراین، اگر یک رابطه مکمل بین مسئولیت اجتماعی بانک و مقررات بانکی وجود داشته باشد، بانک‌های دارای مسئولیت اجتماعی در یک محیط نظارتی سخت و اثربخش از کیفیت سود بالاتری برخوردار خواهند شد. با توجه به مبانی نظری و تجربی پژوهش و نیز افزایش فضای رقابتی در بین بانک‌های کشور و انتظار ذینفعان مختلف از ارکان نظام راهبری بانک‌ها در جهت تحقق برنامه‌های مالی و غیرمالی مانند ایفای مسئولیت‌های اجتماعی، فرضیه‌های پژوهش به شرح زیر تدوین شده است:

فرضیه اول: مسئولیت‌پذیری اجتماعی، تأثیر معناداری بر کیفیت سود بانک‌ها دارد.

فرضیه دوم: کیفیت نظام راهبری بانک، تأثیر معناداری بر رابطه مسئولیت‌پذیری اجتماعی و کیفیت سود دارد.

---

[1] Teoh & shiu
[2] Velury & Jenkins
[3] Harun, Hussainey, Kharuddin & Farooque
[4] Jung & Kown
[5] Hoje, Moon & Tsang

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-17]

روش پژوهش

پژوهش حاضر از منظر بعد زمانی، طولی؛ از منظر فرایند اجرا (نوع داده‌ها)، از نوع کمی؛ از منظر نتیجه اجرا، از نوع کاربردی و از منظر منطق اجرا (یا نوع استدلال) از نوع استقرایی است. برای آزمون فرضیه‌ها، از تحلیل رگرسیون با داده‌های ترکیبی و نرم‌افزار ایویوز[1] نسخه ۱۰ استفاده شده است. بدان منظور، اطلاعات مورد نیاز از بانک‌های فعال در بورس اوراق بهادار تهران بر اساس شرایط خاص به شرح جدول ۱ برای دوره زمانی (۱۳۹۶-۱۴۰۱) جمع‌آوری شد. نمونه نهایی این پژوهش شامل ۱۸ بانک پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران شامل ۱۲۶ مشاهده (سال- بانک) شامل بانک‌های ملت، تجارت، انصار، پست بانک، صادرات، حکمت، اقتصاد نوین، سینا، پاسارگاد، سرمایه، شهر، دی، پارسیان، ملل، کارآفرین، ایران زمین، سامان و قوامین است.

جدول (۱): شرایط غربال جامعه آماری پژوهش

ردیف	شرح	تعداد شرکت
۱	تعداد بانک‌های پذیرفته شده در بورس در پایان سال ۱۴۰۱	۲۸
۲	تعداد بانک‌هایی که بعد از سال ۱۳۹۷ در بورس پذیرفته شده‌اند.	۲
۳	تعداد بانک‌هایی که در قلمرو زمانی پژوهش، وقفه معاملاتی بیش از ۶ ماه داشته‌اند	۳
۴	تعداد بانک‌هایی که داده‌های در دسترس نداشته‌اند.	۵
۵	تعداد بانک‌های عضو نمونه	۱۸

مدل آزمون فرضیه‌ها

برای آزمون فرضیه‌ها، مدل (۱) و (۲) بر اساس پژوهش ماریا و همکاران (۲۰۱۷) که بر اساس محیط پژوهشی ایران تعدیل شده، برآورد شده است. منظور از تعدیل مدل پژوهش آن است که برخی از متغیرهای کنترلی استفاده شده در پژوهش‌های ذکر شده در محیط ایران افشاء نشده و یا قابل‌سنجش نبوده و در نتیجه از مدل پژوهش حذف شده‌اند. همچنین با بررسی نتایج تجربی پژوهش‌های پیشین داخلی و خارجی، چند متغیر کنترلی دیگر نیز اضافه شده است.

مدل (۱) برای آزمون فرضیه اول پژوهش:

$$EQ_{i.t} = \beta_0 + \beta_1 CSRD_{i.t} + \beta_2 BANK_SIZE_{i.t} + \beta_3 DEPOSIT_{i.t} + \beta_4 LOAN_{i.t} + \beta_5 ROA_{i.t} + \varepsilon_{i.t}$$

مدل (۲) برای آزمون فرضیه دوم پژوهش:

$$EQ_{i.t} = \beta_0 + \beta_1 CSRD_{i.t} + \beta_2 CGQ_{i.t} + \beta_3 CGQ \times CSRD_{i.t} + \beta_4 BANK_SIZE_{i.t} + \beta_5 DEPOSIT_{i.t} + \beta_6 LOAN_{i.t} + \beta_7 ROA_{i.t} + \varepsilon_{i.t}$$

متغیرهای پژوهش

در جدول ۲ نوع، نماد و نحوه اندازه‌گیری متغیرهای پژوهش به نمایش درآمده است.

جدول (۲): خلاصه متغیرهای پژوهش

نام متغیر	نماد متغیر	نوع متغیر	نحوه اندازه‌گیری
کیفیت سود بانک	EQ	وابسته	به پیروی از ماریا و همکاران (۲۰۱۷) توسط مدل پایداری سود اندازه‌گیری شده است.
افشای مسئولیت اجتماعی بانک	CSRD	مستقل	به پیروی از پژوهش حسینی و امجدیان (۱۳۹۶) بر اساس چک‌لیست سنجیده شده است.
کیفیت نظام راهبری	CGQ	تعدیل گر	توسط مدل لی و همکاران (۲۰۱۵) اندازه‌گیری شده است.
اندازه بانک	BANK_SIZE	کنترلی	برابر است با لگاریتم طبیعی جمع دارایی‌های بانک در پایان سال.
سپرده‌های بانکی	DEPOSIT	کنترلی	برابر است با جمع سپرده‌های نزد بانک تقسیم بر جمع بدهی‌های بانک.
وام‌های بانک	LOAN	کنترلی	برابر است با وام‌های اعطائی توسط بانک تقسیم بر جمع دارایی‌های بانک.
بازده دارایی‌ها	ROA	کنترلی	برابر است با سود خالص تقسیم بر جمع دارایی‌های بانک.

نحوه سنجش کیفیت سود بانک

برای برآورد کیفیت سود در صنعت بانکداری به پیروی از پژوهش ماریا و همکاران (۲۰۱۷)، از متغیر پایداری سود بانک‌ها استفاده شده است. پایداری سود بانک‌ها از عملکرد بنیادی و سیستم حسابداری و گزارشگری بانک تأثیر می‌پذیرد. در نتیجه

[1] Eviews

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-17]

بانک‌هایی با پایداری سود بیشتر، جریان‌های سود با دوام‌تر و با کیفیت‌تری دارند. در نتیجه پایداری سود بانک‌ها، جانشین مستقیم کیفیت سود بانک‌ها است.

برای سنجش پایداری سود از معادله رگرسیونی تک متغیره استفاده شد که در آن سود دوره جاری تابعی از سود دوره قبل تلقی شده است. به بیان دیگر، در این مدل تداوم سود، نماینده پایـداری سود است.

رابطه (۱): $$Earn_t = \beta_0 + \beta_1 Earn_{t-1} + \varepsilon_{i.t}$$

که در آن $\mathbf{Earn_t}$:سود خالص دوره جاری بانک و $\mathbf{Earn_{t-1}}$:سود خالص دوره پیشین بانک است. این آزمون به‌صورت سری زمانی برای تمـام بانک‌های نمونه در سـال‌هـای دوره پـژوهش اجـرا می‌شود. در این مدل، β_1 متغیر وابسته درجه پایداری سود (کیفیت سود) طی دوره پژوهش است.

نحوه سنجش افشای مسئولیت‌پذیری اجتماعی بانک

متغیر مستقل این پژوهش، سطح افشای مسئولیت‌پذیری اجتماعی بانک‌ها است که با استفاده از گزارش‌های سالانه هیئت‌مدیره بانک‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار به مجمع عمومی (بر اساس ابلاغیه مصوب سازمان بورس به شماره ۶۰/۳۳۴۵۲ مورخ ۱۳۸۸/۹/۴) سنجیده می‌شود. معیارهای مورد استفاده به‌منظور سنجش سطح افشای مسئولیت اجتماعی، بر اساس تلفیق رهنمودهای بین‌المللی گزارشگری مسئولیت اجتماعی و پایندگی در سطح جهانی و منطقه‌ای، به‌ویژه رهنمود سازمان گزارشگری جهانی اقتباس شده است.

روش پژوهشی متداولی که برای ارزیابی افشای اجتماعی و محیطی شرکت‌ها به کار گرفته می‌شود، تحلیل محتوا است. در این روش ضروری است که پژوهش‌گر از ابزار چک‌لیست کدگذاری شده برای سنجش سطح افشای اطلاعات مسئولیت‌پذیری اجتماعی استفاده نماید. این ابزار برای به رمزنگاری اطلاعات کیفی موجود در گزارش‌های سالانه طراحی می‌شود (ویلیامز[1]، ۱۹۹۹). بر این اساس در این پژوهش، چک‌لیستی شامل ۱۷ مؤلفه و ۶۰ نوع اطلاعات مرتبط با افشای مسئولیت‌پذیری اجتماعی تهیه گردید که انتظار می‌رود به‌صورت اجباری یا اختیاری در گزارش‌های مالی سالانه بانک‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار افشاء شود. این چک‌لیست شامل سه بُعد اجتماعی، محیطی و اقتصادی مسئولیت‌پذیری اجتماعی است. روش امتیازدهی برای سنجش سطح مسئولیت اجتماعی بانک‌ها بر اساس رویه زگدی و همکاران (۲۰۲۰) است که چنانچه یک قلم از افشاء اقلام مسئولیت اجتماعی بانک‌ها انجام شده باشد، امتیاز یک و اگر افشاء نشده باشد، امتیاز صفر داده می‌شود. بر این اساس تعداد اقلام افشاء شده به کل اقلام قابل افشاء در گزارشگری مسئولیت اجتماعی بر اساس داده‌های موجود در گزارش‌های سالانه بانک‌ها، بیانگر درصد افشاء مسئولیت اجتماعی بانک‌ها یا امتیاز مسئولیت اجتماعی برای تعیین سطح آن در هر بانک است.

رابطه (۲): $$\text{سطح افشاء مسئولیت اجتماعی} = \frac{\text{تعداد اقلام افشا شده}}{\text{تعداد کل اقلام قابل افشا}}$$

نحوه سنجش کیفیت نظام راهبری بانک

برای سنجش کیفیت نظام راهبری بانک از پژوهش لی، لی و سامی[2] (۲۰۱۵) استفاده شده است. بدین‌صورت که از متغیرهای تمرکز مالکیت، مالکیت نهادی، دوگانگی وظیفه مدیرعامل، اندازه هیئت‌مدیره و استقلال هیئت‌مدیره به‌عنوان جانشین متغیر کیفیت نظام راهبری استفاده شده است. این متغیرها برای هر سال-بانک محاسبه گردیده و سپس عدد به‌دست‌آمده برای هر متغیر با میانه توزیع همان متغیر مقایسه می‌گردد. اگر عدد به‌دست‌آمده برای هر سال - بانک، بیشتر از میانه توزیع همان متغیر باشد، عدد یک و در غیر این صورت عدد صفر به آن مشاهده تعلق می‌گیرد. سپس اعداد (مقادیر ۱ و صفر) که برای هر متغیر به‌دست‌آمده جمع گردیده و تقسیم بر تعداد کل مشاهدات (۱۰۸ مشاهده) می‌گردد. بدین ترتیب میانگین امتیاز هر

[1] Williams
[2] Lee, Li & Sami

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-17]

متغیر برای هر بانک محاسبه می‌گردد. در نهایت میانگین امتیاز به‌دست‌آمده برای ۵ متغیر با یکدیگر جمع گردیده و تقسیم بر تعداد کل متغیرها (۵ متغیر) می‌شود تا امتیاز کیفیت نظام راهبری برای هر بانک به دست آید. به باور لی و همکاران (۲۰۱۵) مقادیر بالای این متغیر به معنی کیفیت نظام راهبری بهتر است. نحوه سنجش متغیرهای کیفیت نظام راهبری در جدول ۳ گزارش شده است.

جدول (۳): نحوه اندازه‌گیری متغیرهای نظام راهبری

نام متغیر	نماد متغیر	نحوه اندازه‌گیری
تمرکز مالکیت	OWN_CON	برابر است با مجموع درصد سهامدارانی که حداقل ۵ درصد سهام بانک را دارند. این متغیر برای هر مشاهده بدین‌صورت تبدیل به یک متغیر دو وجهی می‌گردد که اگر مقدار به‌دست‌آمده برای هر مشاهده بیشتر از میانه توزیع متغیر تمرکز مالکیت باشد، عدد ۱ و در غیر این صورت عدد صفر.
مالکیت نهادی	INS_OWN	برابر است با مجموع درصد سهام بانک که متعلق به بانک‌ها و بیمه‌ها و نهادهای مالی‌است. این متغیر برای هر مشاهده بدین‌صورت تبدیل به یک متغیر دو وجهی می‌گردد که اگر مقدار به‌دست‌آمده برای هر مشاهده بیشتر از میانه توزیع متغیر مالکیت نهادی باشد، عدد ۱ و در غیر این صورت عدد صفر.
دوگانگی وظیفه مدیرعامل	DUAL	یک متغیر دو وجهی است. اگر مدیرعامل بانک، عضو هیئت‌مدیره نباشد، برابر با عدد ۱ و در غیر این صورت، عدد صفر.
اندازه هیئت‌مدیره	BRD_SIZE	برابر است با تعداد اعضای هیئت‌مدیره بانک‌ها. این متغیر برای هر مشاهده بدین‌صورت تبدیل به یک متغیر دو وجهی می‌گردد که اگر مقدار به‌دست‌آمده برای هر مشاهده بیشتر از میانه توزیع متغیر اندازه هیئت‌مدیره بانک باشد، عدد ۱ و در غیر این صورت، عدد صفر.
استقلال هیئت‌مدیره	BRD_IND	برابر است با تعداد اعضای غیرموظف (مستقل) هیئت‌مدیره تقسیم بر کل اعضای هیئت‌مدیره. این متغیر برای هر مشاهده بدین‌صورت تبدیل به یک متغیر دو وجهی می‌گردد که اگر مقدار به‌دست‌آمده برای هر مشاهده بیشتر از میانه توزیع متغیر استقلال هیئت‌مدیره باشد، عدد ۱ و در غیر این صورت، عدد صفر.

یافته‌های پژوهش

آمار توصیفی داده‌ها

ویژگی‌های کلی متغیرهای پژوهش در جدول ۴ به نمایش درآمده است.

جدول (۴): آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

نام متغیر	نماد متغیر	میانگین	میانه	بیشترین مقدار	کمترین مقدار	انحراف معیار
کیفیت سود بانک	EQ	۰/۱۲۴۱	۰/۰۸۵۷	۰/۵۸۲۴	۰/۰۰۱۳	۰/۱۰۸۶
افشای مسئولیت‌پذیری اجتماعی بانک	CSRD	۰/۶۷۲۳	۰/۴۵۰۰	۰/۹۹۷۲	۰/۰۱۲۲	۰/۶۴۴۰
کیفیت نظام راهبری	CGQ	۰/۶۳۷۰	۰/۶۰۰۰	۱/۰۰۰۰	۰/۴۰۰۰	۰/۱۵۲۶
اندازه بانک	BANK_SIZE	۱۸/۶۲۸۲	۱۸/۶۵۵۲	۲۱/۲۹۱۱	۱۴/۷۳۶۵	۱/۴۵۴۷
سپرده‌های بانکی	DEPOSIT	۰/۲۴۲۴	۰/۱۹۳۲	۰/۹۹۱۲	۰/۰۰۹۲	۰/۱۸۹۷
وام‌های بانک	LOAN	۰/۸۳۳۳	۰/۸۶۲۹	۰/۹۹۵۴	۰/۴۹۰۱	۰/۱۰۵۴
بازده دارایی‌ها	ROA	۰/۰۸۱۶	۰/۰۹۷۸	۰/۱۵۲۸	-۰/۱۵۳۳	۰/۱۴۵۹
تمرکز مالکیت	OWN_CON	۰/۷۱۱۵	۰/۷۳۰۵	۰/۹۲۳۷	۰/۱۱۳۸	۰/۱۵۵۰
مالکیت نهادی	INS_OWN	۰/۶۹۵۵	۰/۷۶۵۲	۰/۹۹۱۰	۰/۰۲۱۸	۰/۲۶۳۷
دوگانگی وظیفه مدیرعامل	DUAL	۰/۷۵۹۳	۱/۰۰۰۰	۱/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰	۰/۴۲۹۵
اندازه هیئت‌مدیره	BRD_SIZE	۵/۰۰۰۰	۵/۰۰۰۰	۷/۰۰۰۰	5/۰۰۰۰	۰/۱۳۶۷
استقلال هیئت‌مدیره	BRD_IND	۰/۰۷۶۹	۰/۰۶۸۵	۰/۴۳۹۴	۰/۰۴۹۰	۰/۰۴۰۴

در ۱۰۸ مشاهدهٔ پژوهش، میانگین و میانهٔ کیفیت سود بانک، به ترتیب برابر با ۰/۱۲۴۱ و ۰/۰۸۷۵ است. حداکثر و حداقل امتیاز افشای مسئولیت‌پذیری اجتماعی بانک به ترتیب برابر با ۰/۹۹۷۲ و ۰/۰۱۲۲ است. مقدار میانگین این متغیر برابر با ۰/۶۷۲۳ است. میانگین کیفیت نظام راهبری بانک‌ها برابر با ۰/۶۳۷۰ است. بیشترین مقدار کیفیت نظام راهبری بانک، برابر با ۱/۰۰۰۰ است. مفهوم این عدد آن است که در برخی از بانک‌ها، بالاترین سهم از تمرکز مالکیت، مالکیت نهادی، اندازه هیئت‌مدیره و استقلال هیئت‌مدیره وجود داشته است و همچنین مدیرعامل بانک، هم‌زمان، رئیس هیئت‌مدیره نبوده است. میانگین متغیر اندازه بانک برابر با ۱۶/۶۲۸۲ است. این متغیر توسط لگاریتم طبیعی جمع دارایی‌های بانک سنجش شده است.

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-17]

میانگین متغیر وام بانک، برابر با ۰/۸۳۳۳ است. حداقل متغیر بازده دارایی‌ها برابر با ۰/۱۵۳۳- است. منفی بودن این عدد بدین مفهوم است که در برخی از مشاهدات، بانک‌های مورد مطالعه دچار زیان شده‌اند.

آزمون استنباطی

آزمون هم‌خطی و مانایی

یکی از فرض‌های اولیهٔ مدل‌های رگرسیون چند متغیره، عدم وجود همبستگی خطی بین متغیرهای توضیحی است که برای بررسی آن، آزمون عامل تورم واریانس و برای پایایی، آزمون لوین، لین و چو اجرا شده است (جدول ۵). همچنین برای بررسی هم‌انباشتگی از آزمون کائو[1] استفاده شده که نتیجهٔ آن در جدول ۵ درج شده است.

ستون VIF در جدول ۵ نتایج بررسی هم‌خطی بین متغیرهای توضیحی پژوهش را نشان می‌دهد. به‌طورکلی چنانچه مقدار عامل تورم واریانس برای هر یک از ضرایب کمتر از ۱۰ باشد، می‌توان از مشکل هم‌خطی چشم‌پوشی کرد (بنی‌مهد و همکاران، ۱۳۹۵). نتایج این آزمون نشان می‌دهد که بین متغیرهای توضیحی هم‌خطی شدیدی وجود ندارد. با توجه به نتایج آزمون لوین، لین و چو، چون مقدار احتمال آمارهٔ LLC برای تمام متغیرها کمتر از ۰/۰۵ است، می‌توان گفت متغیرهای بررسی شده طی دورهٔ پژوهش در سطح پایا بوده و استفاده از این متغیرها در مدل باعث به وجود آمدن رگرسیون کاذب نمی‌شود.

جدول (۵): آزمون لوین، لین و چو و آزمون هم‌خطی

نام متغیر	نماد متغیر	تعداد وقفه	LLC	P-value	VIF
کیفیت سود بانک	EQ	(I0)	-۲۲/۳۷۰۰	۰/۰۰۰۰	متغیر وابسته
افشای مسئولیت اجتماعی بانک	CSRD	(I0)	-۱/۹۰۱۴	۰/۰۰۰۰	۱/۰۸۷
کیفیت نظام راهبری	CGQ	(I0)	-۶/۷۰۱۳	۰/۰۰۰۰	۱/۰۲۲
اندازه بانک	BANK_SIZE	(I0)	-۴/۴۰۱۴	۰/۰۰۰۰	۱/۰۹۹
سپرده‌های بانکی	DEPOSIT	(I0)	-۵/۱۰۱۴	۰/۰۰۰۰	۱/۱۴۳
وام‌های بانک	LOAN	(I0)	-۲/۴۰۱۴	۰/۰۰۰۰	۱/۱۶۰
بازده دارایی‌ها	ROA	(I0)	-۳/۴۰۱۲	۰/۰۰۰۰	۱/۲۳۴
تمرکز مالکیت	OWN_CON	(I0)	-۱۰/۰۷۹۸	۰/۰۰۰۰	۱/۱۲۲
مالکیت نهادی	INS_OWN	(I0)	-۲/۳۳۸۸	۰/۰۰۸۵	۱/۰۶۷
دوگانگی وظیفه مدیرعامل	DUAL	(I0)	-۳/۳۴۵۲	۰/۰۰۰۰	۱/۵۱۳
اندازه هیئت‌مدیره	BRD_SIZE	(I0)	-۱/۸۱۴۲	۰/۰۰۰۰	۱/۴۱۵
استقلال هیئت‌مدیره	BRD_IND	(I0)	-۱/۴۲۱۵	۰/۰۰۰۰	۲/۱۲۳

از آنجا که سطح احتمال به‌دست‌آمده در جدول ۵ کمتر از ۰/۰۵ است، فرض صفر این آزمون تأیید نمی‌شود؛ به این معنا که ترکیب خطی متغیرها هم‌انباشتگی دارد.

جدول (۶): آزمون هم‌انباشتگی داده‌های ترکیبی

مدل	آمارهٔ t	احتمال
مدل ۱	-۹/۲۹۹۲	۰/۰۰۰۰
مدل (۲)	-۱۴/۷۷۷۹	۰/۰۰۰۰

[1] Kao Test

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-17]

نتایج آزمون فرضیه‌های پژوهش

آزمون فرضیه اول

برای بررسی تأثیر مسئولیت‌پذیری اجتماعی بانک بر کیفیت سود آنها، مدل ۱ برآورد شد که نتایج آن در جدول ۷ ارائه شده است.

جدول (۷): تأثیر مسئولیت اجتماعی بانک بر کیفیت سود

مدل ۱	$EQ_{it} = \beta_0 + \beta_1 CSRD_{i,t} + \beta_2 BANK_SIZE_{it} + \beta_3 DEPOSIT_{it} + \beta_4 LOAN_{it} + \beta_5 ROA_{i,t} + \varepsilon_{it}$				
متغیر توضیحی	نماد متغیر	ضریب برآورده شده	خطای استاندارد	آمارهٔ t	معناداری
افشای مسئولیت اجتماعی بانک	CSRD	۰/۰۴۷۵	۰/۰۰۸۳	۳/۷۳۴۷	۰/۰۰۰۰
اندازه بانک	BANK_SIZE	۰/۰۳۱۸	۰/۰۰۸۷	۳/۶۶۱۰	۰/۰۰۰۰
سپرده‌های بانکی	DEPOSIT	۰/۰۲۵۳	۰/۱۰۰۴	۰/۲۵۲۰	۰/۸۰۱۶
وام‌های بانک	LOAN	۰/۱۳۴۱	۰/۱۸۳۵	۰/۷۳۰۹	۰/۴۶۶۵
بازده دارایی‌ها	ROA	۰/۰۱۲۴	۰/۰۰۵۶	۲/۲۰۷۴	۰/۰۰۸۴
مقدار ثابت	C	۰/۰۳۷۰	۰/۱۵۳۶	۰/۲۴۰۶	۰/۸۱۰۴
آمارهٔ آزمون چاو	۶/۰۵۸۳	سطح معناداری آزمون چاو	۰/۰۰۰۰	نتیجهٔ آزمون چاو	تابلویی (اثرات ثابت یا تصادفی)
آمارهٔ آزمون هاسمن	۱۵/۴۵۹۰	سطح معناداری آزمون هاسمن	۰/۱۶۲۴	نتیجهٔ آزمون هاسمن	اثرات تصادفی
آمارهٔ بروش پاگان	۷/۶۵۳۸	احتمال بروش پاگان	۰/۰۰۰۰	نتیجهٔ آزمون بروش پاگان	وجود ناهمسانی واریانس
ضریب تعیین	۰/۵۹۸۳	ضریب تعیین تعدیل شده	۰/۵۵۹۰	آمارهٔ دوربین واتسون	۱/۶۱۰۲
آمارهٔ F		۵/۰۴۷۲	معناداری آمارهٔ F		۰/۰۰۰۰

بر اساس جدول ۷، سطح معناداری آزمون چاو برابر با ۰/۰۰۰ است که نشان از برتری استفاده از روش داده‌های تابلویی در مقابل داده‌های تلفیقی دارد. بر اساس نتیجهٔ آزمون هاسمن، باید برای برآورد مدل از روش اثرات ثابت در مقابل روش اثرات تصادفی استفاده شود. همچنین نتیجهٔ آزمون بروش پاگان نشان دادند که مشکل ناهمسانی واریانس در مدل پژوهش وجود دارد که برای رفع این مشکل، مدل پژوهش با استفاده از روش حداقل مربعات تعمیم یافته، برآورد شد. در ضمن آمارهٔ دوربین-واتسون (۱/۶۱۰۲) در بازهٔ استاندارد ۱/۵ تا ۲/۵ قرار گرفته و گویای عدم وجود خودهمبستگی در مدل و حالت مطلوب در فرضیه‌های اصلی مربوط به باقی‌مانده‌ها در تحلیل رگرسیون است. ضریب تعیین و ضریب تعیین تعدیل شده برای مدل به ترتیب برابر با ۰/۵۹۸۳ و ۰/۵۵۹۰ به دست آمد، بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که در مدل پژوهش حدود ۵۶ درصد از تغییرات متغیر وابسته (کیفیت سود) توسط متغیرهای توضیحی مدل تبیین می‌شوند. معناداری آمارهٔ F با مقدار ۰/۰۰۰ بیان‌کنندهٔ معناداری کل مدل است.

مقدار ضریب برآورد شدهٔ متغیر مسئولیت‌پذیری اجتماعی بانک (۰/۰۴۷۵) نشان‌دهندهٔ رابطهٔ مستقیم آن با متغیر وابسته (کیفیت سود) است. همچنین مقدار این ضریب، شدت تأثیر مستقیم متغیر مسئولیت‌پذیری اجتماعی بانک بر متغیر وابسته (کیفیت سود) را نشان می‌دهد. مقدار احتمال این متغیر (۰/۰۰۰۰) نشان‌دهندهٔ معناداری این رابطهٔ است؛ بنابراین، فرضیهٔ اول پژوهش مبنی بر تأثیر معنادار مسئولیت‌پذیری اجتماعی بانک، بر کیفیت سود، پذیرفته می‌شود؛ به عبارت دیگر، با افزایش مسئولیت‌پذیری اجتماعی بانک، کیفیت سود بانک‌ها افزایش می‌یابد.

آزمون فرضیه دوم

برای آزمون فرضیه دوم پژوهش، مدل (۲) برآورد گردید که نتایج آن در جدول ۸ ارائه شده است. برای برآورد مدل ۲ نیز آزمون‌های پیش‌فرض انجام گردیده است و با توجه به این‌که در فرضیه ۱ این آزمون‌ها به تفضیل توضیح داده شده است، از ذکر جزئیات بیشتر خودداری گردیده و فقط نتایج نهایی ارائه می‌گردد. بر اساس جدول ۸، نتایج آزمون‌ها نشان داد که مدل

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-17]

باید به روش تابلویی و اثرات ثابت و حداقل مربعات تعمیم یافته برآورد گردد و همچنین بین خطاهای مدل همبستگی وجود نداشته و کل مدل معنادار است و مدل ۲ حدود ۷۰ درصد از تغییرات متغیر وابسته را توضیح می‌دهد.

جدول (۸): اثر تعدیلی کیفیت نظام راهبری بانک بر رابطه مسئولیت اجتماعی بانک و کیفیت سود

مدل ۲	$EQ_{it} = \beta_0 + \beta_1 CSRD_{i,t} + \beta_2 CGQ_{i,t} + \beta_3 CGQ \times CSRD_{i,t} + \beta_4 BANK_SIZE_{it} + \beta_5 DEPOSIT_{it} + \beta_6 LOAN_{it} + \beta_7 ROA_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$				
متغیر توضیحی	نماد متغیر	ضریب برآورده شده	خطای استاندارد	آمارهٔ t	معناداری
افشای مسئولیت اجتماعی بانک	CSRD	۰/۰۱۸۲	۰/۰۰۴۰	۴/۶۰۵۰	۰/۰۰۰۰
کیفیت نظام راهبری	CGQ	۰/۱۰۵۳	۰/۰۵۰۸	۲/۰۷۳۰	۰/۰۴۱۳
اثر تقویتی کیفیت نظام راهبری و افشای مسئولیت اجتماعی بانک	CGQ × CSRD	۰/۰۹۵۰	۰/۰۴۷۶	۱/۹۹۵۷	۰/۰۰۴۹
اندازه بانک	BANK_SIZE	۰/۰۰۴۶	۰/۰۰۹۳	۰/۴۹۸۳	۰/۶۱۹۶
سپرده‌های بانکی	DEPOSIT	۰/۰۱۰۱	۰/۰۸۵۴	۰/۱۱۷۹	۰/۹۰۶۵
وام‌های بانک	LOAN	۰/۰۰۳۳-	۰/۱۴۵۸	۰/۰۲۲۸-	۰/۹۸۱۹
بازده دارایی‌ها	ROA	۰/۰۵۹۴	۰/۰۱۶۱	۳/۶۹۸۱	۰/۰۰۴۹
مقدار ثابت	C	۰/۳۱۶۰	۰/۲۵۳۸	۱/۲۴۴۹	۰/۲۱۶۷
آمارهٔ آزمون چاو	۷/۵۵۹۶	سطح معناداری آزمون چاو	۰/۰۰۰۰	نتیجهٔ آزمون چاو	تابلویی (اثرات ثابت یا تصادفی)
آمارهٔ آزمون هاسمن	۲۶/۷۷۱۵	سطح معناداری آزمون هاسمن	۰/۰۰۰۰	نتیجهٔ آزمون هاسمن	اثرات ثابت
آمارهٔ بروش پاگان	۶/۱۵۲۳۵	احتمال بروش پاگان	۰/۰۰۰۰	نتیجهٔ آزمون بروش پاگان	وجود ناهمسانی واریانس
ضریب تعیین	۰/۷۶۱۷	ضریب تعیین تعدیل شده	۰/۷۰۶۱	آمارهٔ دوربین واتسون	۲/۰۸۱۶
آمارهٔ F		۲/۹۶۷۳	معناداری آمارهٔ F		۰/۰۰۰۰

برای آزمون فرضیه دوم (اثر تقویتی کیفیت نظام راهبری بانک بر رابطه مسئولیت اجتماعی بانک و کیفیت سود) باید به نتایج آماری متغیر اثر متقابل کیفیت نظام راهبری و افشای مسئولیت اجتماعی بانک توجه شود. مقدار آماره t و احتمال آماره t برای این متغیر به ترتیب برابر با ۳/۹۹۴۱ و ۰/۰۰۴۹ است. از آنجا که مقدار احتمال به‌دست‌آمده کمتر از سطح خطای این پژوهش (۰/۰۵) است، نشان‌دهنده معنادار بودن اثر تقویتی کیفیت نظام راهبری بانک بر رابطه مسئولیت اجتماعی بانک و کیفیت سود است. همچنین با توجه به ضریب این متغیر ۰/۰۹۵۰ (علامت ضریب مثبت است)، می‌توان بیان نمود که با افزایش کیفیت نظام راهبری بانک، تأثیرگذاری مسئولیت اجتماعی بانک بر کیفیت سود آن افزایش می‌یابد؛ به عبارت دیگر، فرضیه دوم نیز پذیرفته می‌شود.

بحث و نتیجه‌گیری

مسئولیت‌پذیری اجتماعی یکی از برجسته‌ترین موضوعات مطرح شده در سال‌های اخیر است و شرکت‌های بزرگ و معتبر، مسئولیت در برابر اجتماع و محیط اجتماعی را جزئی از استراتژی موفقیت خود در نظر گرفته‌اند. ایفای مسئولیت‌های اجتماعی، می‌تواند به عملکرد پایدار شرکت‌ها منجر شده و باعث افزایش ارزش سهام و اعتبار آنها شود. در این راستا با توجه به نقش با اهمیت بانک‌ها در سیستم پولی و مالی کشور و تأمین مالی شرکت‌ها و نیز حفظ منافع ذینفعان آنها، همواره مدیریت و ارکان نظام راهبری بانک‌ها به موضوع مسئولیت‌های اجتماعی توجه ویژه داشته‌اند. بر این اساس هدف این پژوهش، بررسی تأثیر کیفیت نظام راهبری بانک‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران بر رابطه بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی بانک و کیفیت سود است. یافته‌های پژوهش نشان داد که با افزایش مسئولیت‌پذیری اجتماعی بانک، کیفیت سود بانک‌ها افزایش می‌یابد که سازگار با نتایج پژوهش‌های ماریا و همکاران (۲۰۱۷)، وو و شن (۲۰۱۳) و کیم و همکاران (۲۰۱۲) است. این

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-17]

یافته‌ها حاکی از تأثیر افشای اطلاعات غیرمالی بر عملکرد بانک‌هاست که انتظار می‌رود بانک مرکزی و بورس اوراق بهادار نسبت به طراحی و اجرای اثربخش سازوکارهای بیشتری در حوزه افشای اطلاعات غیرمالی اقدام نمایند و منجر به کاهش ریسک ذینفعان این بخش با اهمیت اقتصادی گردند. همچنین دیگر یافته پژوهش نشان داد که با افزایش کیفیت نظام راهبری بانک، تأثیرگذاری مسئولیت اجتماعی بانک بر کیفیت سود، تقویت می‌گردد. این نتایج با یافته‌های پژوهش‌های جونگ و کن (۲۰۰۲) و ماریا و همکاران (۲۰۱۷) سازگار است. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که ایفای مسئولیت‌پذیری اجتماعی توسط بانک‌ها منجر به استفاده بهینه از منابع و بهبود عملکرد و کیفیت سود می‌شود؛ بنابراین وجود مسئولیت‌پذیری اجتماعی، ابهام و عدم تقارن اطلاعاتی در بانک‌ها را کاهش می‌دهد و موجب تداوم و پایداری سودهای گزارش شده می‌گردد. نتایج استراتژی‌های مدیریت، بانک‌ها را برای وجود مسئولیت‌پذیری اجتماعی بیشتر حمایت می‌کند و بانک‌ها با انجام فعالیت‌های مسئولیت‌پذیری اجتماعی بالاتر، انتظارات سرمایه‌گذاران را از طریق ایجاد سود با کیفیت بالاتر، برآورده می‌کند. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که ایفای مسئولیت‌پذیری اجتماعی بانک‌ها، علاوه بر بهبود عملکرد مالی، رشد سود و میزان احتمال تحقق سودهای آتی، روابط آینده با ذینفعان و عملکرد غیرمالی را نیز تقویت می‌کند و خطرات احتمالی سیستم مالی را کاهش می‌دهد. همچنین بانک‌ها می‌توانند از مسئولیت‌پذیری اجتماعی به‌عنوان نوعی استراتژی تجاری، در فضای رقابتی استفاده نموده و بر اعتبار خود بیفزایند. نهادهای قانون‌گذار نیز می‌توانند با تدوین قوانین و مقررات و استانداردهای مرتبط با مسئولیت‌پذیری اجتماعی بانک‌ها، آنها را ملزم به بهبود کیفیت گزارشگری مالی و کیفیت سود نمایند.

پیشنهادات پژوهش

پژوهشگران آتی همچنین می‌توانند ارتباط بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی و کیفیت سود را در بانک‌های خصوصی و دولتی کشور نیز به تفکیک مورد بررسی قرار دهند. با توجه به نقش با اهمیت مسئولیت‌پذیری اجتماعی بانک‌ها در مواجهه با ریسک‌های مالی، پیشنهاد می‌شود پژوهشگران آتی به بررسی ارتباط بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی بانک‌ها و ریسک سقوط سهام بپردازند. اگرچه نتایج این پژوهش می‌تواند مورد استفاده صنایعی غیر از صنعت بانکداری قرار گیرد، ولی بسط نتایج این پژوهش به صنایع غیرمالی، می‌تواند شروع جالبی برای تحقیقات در آینده باشد.

محدودیت پژوهش

یکی از محدودیت‌های اساسی در این پژوهش، تعداد اندک بانک‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است.

منابع

اسماعیل‌پور، رضا؛ یاسر رضائی‌پیته‌نوئی و محمد غلامرضاپور. (۱۳۹۸). مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت و ضعف کنترل‌های داخلی: آزمون تجربی نظریه ذینفعان و علامت‌دهی. **حسابداری ارزشی و رفتاری** ۴(۸): ۳۳۸-۳۱۸.

اسماعیل‌پور، مجید؛ و فرشاد آرام. (۱۳۹۶). تأثیر مسئولیت اجتماعی بر ادراک مشتریان از تصویر برند آنها (مورد مطالعه: شعب بانک ملت بوشهر). **مدیریت برند** ۴(۱۱): ۱۴۲-۱۰۹.

اکبریان، صابر؛ علی‌اصغر انواری‌رستمی؛ نادر رضایی و رسول عبدی. (۱۴۰۰). تأثیر شاخص‌های عملکرد اجتماعی بر ریسک اعتباری در صنعت بانکداری. **دانش سرمایه‌گذاری** ۱۰(۴۰): ۷۴۵-۷۲۹.

اوریایی، زهرا؛ سامان محمدی و فرزاد ایوانی. (۱۴۰۰). بررسی تأثیر مسئولیت‌پذیری اجتماعی بر عملکرد مالی، ثبات مالی و ظرفیت مالی بانک‌ها. **فصل‌نامه حسابداری مالی** ۱۳(۵۱): ۱۲۶-۹۵.

بدری، احمد؛ علی ابراهیم‌نژاد و علی طهماسبی ترشیزی. (۱۳۹۷). مدیریت سود و قیمت‌گذاری ریسک در صنعت بانکداری: شواهدی از ذخیره مطالبات مشکوک‌الوصول. **مطالعات تجربی حسابداری مالی** ۱۵(۶۰): ۳۲-۱.

برزگر، قدرت‌اله؛ و محمد غواصی‌کناری. (۱۳۹۵). مطالعه رابطه سطح افشای مسئولیت اجتماعی و سیاست تقسیم سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. **دانش حسابداری** ۷(۲۱): ۴۸۱-۴۵۵.

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-17]

بولو، قاسم؛ و میثم طالبی. (۱۳۸۹). معیارها و مدل‌های اندازه‌گیری کیفیت سود. **مجله بورس** (۹۲): ۱۸-۱۰.

ثقفی، علی؛ و ابراهیم جعفری‌منش. (۱۳۹۴). بررسی ارتباط بین اثر عوامل نهادی بین‌المللی و کیفیت سود بانک‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار. **بررسی‌های حسابداری** ۲(۶): ۵۲-۲۹.

جامعی، رضا؛ بنیامین عزیزی؛ و رعنا کرمی. (۱۳۹۷). بررسی تأثیر چرخه عمر بر مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها با توجه بر نقش تعدیل‌گر منابع و قابلیت‌های مالی سازمانی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. **حسابداری ارزشی و رفتاری** ۴(۷): ۲۶۹-۲۴۱.

حساس‌یگانه، یحیی. (۱۳۸۳). مبانی نظری حاکمیت شرکتی. **حسابدار** (۱۶۸): ۱۳-۱۰.

حسن‌زاده، شادی؛ و بیتا مشایخی. (۱۳۹۸). تبیین الگوی مفهومی چرایی و چگونگی مدیریت سود بانک‌ها؛ رویکرد نظریه زمینه‌ای. **بررسی‌های حسابداری و حسابرسی** ۲۶(۳): ۳۹۲-۳۷۱.

حسین‌زاده، حسین؛ محمدرضا گنابادی‌رازدار و علی‌اکبر جوان. (۱۳۹۶). بررسی رابطه بین مسئولیت اجتماعی و کیفیت سود مبتنی بر مدیریت سود مبتنی بر اقلام تعهدی. **مطالعات مدیریت و حسابداری** ۳(۴): ۲۲۶-۲۱۵.

خوش‌طینت، محسن؛ و شاهپور اسماعیلی. (۱۳۸۴). رابطه بین کیفیت سود و بازده سهام. **مطالعات تجربی حسابداری مالی** ۳(۱۲): ۵۶-۲۷.

دهقان‌دهنوی، محمدعلی؛ اویس محرم اوغلی و محیا بائی. (۱۳۹۶). عوامل تعیین‌کنندهٔ ریسک‌پذیری بانک‌ها در ایران با تأکید بر ساختار مالکیت. **تحقیقات مالی** ۱۹(۱): ۸۰-۶۱.

دیانتی‌دیلمی، زهرا؛ خسرو منطقی و یاسمن علی اصفهانی. (۱۳۹۵). تأثیر نوع بانک بر گزارشگری مسئولیت اجتماعی بانک‌ها: رویکرد اخلاقی. **اخلاق در علوم و فناوری** ۱۱(۴): ۱۱-۱.

رستمی، وهاب؛ بهزاد قربانی و مهدی حضرتی. (۱۳۹۷). مسئولیت اجتماعی و شهرت شرکت. **مطالعات مدیریت و حسابداری** ۴(۲): ۲۳۳-۲۲۳.

عرب‌صالحی، مهدی؛ غزل صادقی و محمود معین‌الدین. (۱۳۹۲). رابطه مسئولیت‌پذیری اجتماعی با عملکرد مالی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. **پژوهش‌های تجربی حسابداری** ۳(۹): ۲۰-۱.

عزیزی، نرجس؛ و رضاعلی محسنی. (۱۳۹۶). مقایسه ابعاد مسئولیت اجتماعی شرکتی در بانک ملت با تأکید بر مدل ۴ بعدی کارول (مطالعه موردی: مشتریان بانک ملت در شهر تهران). **مطالعات علوم اجتماعی ایران** ۱۴(۵۵): ۱۳۹-۱۲۱.

کارگرپور، خاطره؛ ولی خدادادی؛ علیرضا جرجرزاده؛ اله‌کرم صالحی و احمد کعب عمیر. (۱۳۹۹). بررسی اثر قراردادهای انگیزشی بر رابطه گزارشگری مسئولیت اجتماعی با ریسک خاص و هزینه سرمایه شرکت‌ها. **فصل‌نامه حسابداری مالی** ۱۲(۴۶): ۱۲۶-۱۰۰.

موسوی، سیداحمد؛ فرزین رضایی و فرهاد شاه‌ویسی. (۱۳۹۶). تبیین ایفای مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها و تأثیر آن بر خصوصیات کیفی اطلاعات مالی. **حسابداری مدیریت** ۱۰(۳۳): ۱۰۸-۸۹.

Abbasi, M.T.H., M. Naeem, R.M. Kamran, S. Ammad, A.G. Ambreen & I. Yousaf. (2012). The Tehdehcy of custumers towards the Acceptance of Islami Banking in Bahawalpur Region Pakistan. **Research journal of finance an Accountig** 3(3): 39-50.

Achua, K.J. (2008). Corporate Social Responsibility In Nigerian. **Banking System Journal of Product & Brand Management** 8(2): 130-144.

Bae, S., M.A.K. Masud & J. Kim. (2018). A cross-country investigation of corporate governance and corporate sustainability disclosure: a signaling theory perspective. **Sustainability** 10(8): 2611.

Ball, F., J. Tyler & P. Wells. (2015). Is audit quality impacted by auditor relationships. **Journal of Contemporary Accounting and Economics** 11(2): 166–181.

Boshman, R., & A. Smith. (2001). Finance Accounting in Formation and Corporate Governance. **JACC** 32: 234-237.

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-17]

Buallay, A., & J. Al-Ajmi. (2019). The role of audit committee attributes in corporate sustainability reporting: Evidence from banks in the Gulf Cooperation Council. **Journal of Applied Accounting Research** 1-17.

Bushman, R.M., & R. Wittenberg-Moerman. (2012). The role of bank reputation in "certifying" future performance implications of borrowers' accounting numbers**. Journal of Accounting Research** 50: 883–930.

Carnevale, C., M. Mazzuca & S. Venturini. (2012). Corporate social reporting in European banks: The effects on a firm's market value. **Corporate Social Responsibility and Environmental Management** 19: 159–177.

Choi, T.H., & J. Pae. (2011). Business ethics and financial reporting quality: Evidence from Korea**. Journal of Business Ethics** 3(3): 403-427.

Cuesta-Gonzalez, M., M.J. Munoz-Torres & M.A. Fernandez-Izquierdo. (2006). Analysis of social performance in the Spanish financial industry through Puplic data: A proposal. **Journal of Business Ethics** 69: 289-304.

Dechow, P., W. Ge & C. Schrand. (2010). Understanding earnings quality: A review of the proxies, their determinants and their consequences. **Journal of Accounting and Economics** 50(2–3): 127–466.

Elsayed, K. (2006). Reexamining the expected effect of available ressources and firm size on firm environmental orientation an empirical study of UK firm. **Journal of Business Ethics** 65.

Ewert, R., & A. wangenhofer. (2010). **Earning quality metrics and want they measure**. http./ssrn.com/abstract=16970420.1-30.

Ferrero, J.M., O.V. Peramato & I.M.G. Sanchez. (2017). Can investors identify managerial discretion in corporate social responsibility practices? The moderate role of investor protection. **Australian Accounting Review** 27(1): 4-16.

Fonseca, A.R., & F. Gonzalez. (2008). Cross-country Determinants of Bank income Smoothing by Managing Loan-loss Provisions. **Journal of Banking & Finance** 32(2): 217-228.

Harun, M.S., K. Hussainey, K.A.M. Kharuddin & A.L. Farooque. (2020). CSR Disclosure, Corporate Governance and Firm Value: a study on GCC Islamic Banks. **International Journal of Accounting & Information Management.** DOI 10.1108/IJAIM-08-2019-0103.

Hoje, J., H.S. Moon & A. Tsang. (2016). Corporate Social Responsibility and Stakeholder Governance around the World. **Global Finance Journal** 29: 42-69.

Hsu, C.M., & P.S. Koh. (2005). Dose the presence of institutional investors infiuence accruals management Evidence from Australia. **Corporate Governance** 13: 809-823.

Jamali, D., M.S. Asem & M. Rabbath. (2008). Corporate Governance and corporate social responsibility synergies and interrelationships. **Corporate Governance:An International Review** 16(5): 442–460.

Jensen, M., & W.H. Meckling. (1976). Theory if firm: Managerial behavior, agency cost, and capital structure. **Journal of Financial Ecobomic** 3: 305-360.

Jitmaneeroj, B. (2016). Reform priorities for corporate sustainability: environmental, social, governance or economic performance? **Management Decision** 54(6): 74- 89.

Jo, H., K. Hakkon., & P. Kwangwoo. (2015). Corporate environmental responsibility and firm performance in the financial services sector. **Journal of Busines Ethics** 131: 257-284.

Jung, K., & S.Y. Kown. (2002). Ownership structure and earning informativness evidence from Korea. **The International Journal of Accounting** 37: 301-325.

Kanagaretnam, K., C.Y. Lim & G.J. Lobo. (2014). Effects of international institutional factors on earnings quality of banks. **Journal of Banking & Finance** 39: 87-106.

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-17]

Kim, Y., M. Park & B. Wier. (2012). Is earning quality associated with corporate social responsibility? **The Accountig Review** 87(3): 761-796.

Lee, H.S., X. Li., & H. Sami. (2015). Conditional Conservatism and Audit Fees. **Accounting Horizons** 29(1): 83–113.

Li, X., C. Zheng, G. Liu, & M. Sial. (2018). The Effectiveness of Internal Control and Corporate Social Responsibility: Evidence from Chinese Capital Market. **Sustainability** 10: 4006.

Linthicum, C., A. Reitenga, & J. Sanckez. (2010). Social responsibility and corporate reputation: the case of the Arthur Andersen Enoron audit failure. **Journal of Acconting and Puplic Policy** 29(2): 160-176.

Mahjoub, L.B., & H. Khamoussi. (2013). Environmental and social policy and earnings persistence. **Business strategy and the Environment** 22: 159-172.

Margolis, J.D., H.A. Elfenbein & J.P. Walsh. (2009). **Does it pay to be good and does it matter – a meta – analysis of the relationship bet ween corporate socia and Financial performance**. Available at working paper SSRN. http://papers. Ssrn.com/so13/papers.cfm?abstract_id=1866371

María, I., G. Sánchez & E. García-Meca. (2017). CSR Engagement and Earnings Quality in Banks. The Moderating Role of Institutional Factors. **Corporate Social Responsibility and Environmental Management** 1-14.

Martinez-Ferrero J., & J.V. Frilas-Aceituno. (2015). Rlationsh between sustainable development and financial performance: international empirical research. **Business and the Environment** 24: 20-39.

Mikhail, M., B. Walther & H. Willis. (1999). **Dividend change and Earning Quality**. www.SSRN.com.

O'Donovan, G. (2002). Environmental disclosures in the annual report: extending the applicability and predictive power of legitimacy theory. **Auditing & Accountability Journal** 15: 344–371.

Pawlik, T., P. Gaffron, P. Dewes, D. Song, & D. Panayides. (2012). Corporate social Responsibility in maritime logistics.maritin. Logistic. **Contemporary** 205-226.

Remzan,M.,M.Amin & M. Abbas. (2021). How does corporate social responsibility affect financial performance, financial stability, and financial inclusion in the banking sector? Eviddence from Pakistan. **International Business and Finance** 55:1-9.

Riahi, Y. (2020). Examining the relationship between bank stability and earnings quality in Islamic and conventional banks. **International Journal of Islamic and Middle Eastern. Finance and Management** 1-24.

Rivard, R.J., E. Bland & G.H. Morris. (2003). Income smoothing behavior of U.S. banks under revised international capital requirements. **International Advances in Economic Research** 9(4): 288-294.

Saleh, M., N. Zulkifli & R. Muhamad. (2010). Corporate social responsibility disclosure and its relation on institutional ownership Evidence from public listed companies in Malazysia. **Managerial Auditing Journal** 25 (6): 591-613.

Samandar, M., & M. Garkaz. (2014). Management Earning for ecast accuracy and CEO Turnover**. International Journal of Basic Sciences & Applied Research** 10(3):1-5.

Sandhu, H.S., & S. Kapoor. (2010). Corporate social responsibility initiatives: An analysis of voluntary corporate disclosure. **South Asian Journal of Management** 17(2): 47-80.

Saroking, D., & J. Schulkin. (1991). Environmentalism and the right to know. **Expanding the Practice of Democracy** 4(3):175-189.

Schipper, K., & L. Vincent. (2003). Earning quality. **Accounting Horizons** 17: 235-250.

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-17]

Sundaramurthy, C., D. Rhoades & P. Rechner. (2005). A metal – analysis of the Effects of executive and institutional OwnerShip on firm performance. **Journal of Managerial** 15: 494-551.

Szegedi, K., Y. Khan & C. Lentner. (2020). Corporate Social Responsibility and Financial Performance: Evidence from Pakistani Listed Banks. **Sustainability** 12: 2-19.

Teoh, H., & G. Shiu. (1990). Attitudes towards corporate social responsibility information characteristics in a decision context. **Journal of Business Ethics** 9: 71-77.

Thompson, P., & C.J. Cowton. (2004). Bringing the environment into bank lending: implications for environmental reporting. **The British Accounting Review** 36: 197–218.

Velury, U., & D.S. Jenkins. (2006). Institutional ownership and the quality of earning. **Journal of Business Research** 59(9): 1043- 1051.

Widi,A.R., D.M. Rizkiawati& F.M. Leon. (2021). Influence of Corporate Social Responsibility (CSR) on Financial Performance , Financial Inclusion ,and Financial Stability Banking in Indonesia, **International Journal of Latest Research in Humanities and Social Science** 4(10): 80-88.

Williams, S.M. (1999). Voluntary environmental and social accounting disclosure practices in the asia pacific region: An internationalempirical test of political economy theory. **The International Journal of Accounting** 34 (2): 209-238.

Wu, M., & C.H. Shen. (2013). Corporate Social responsibility in the banking industry: motives and financial per formance. **Journal of Banking or Finance** 37(9): 3529-3547.

Yuen, K.F., V.V. Thai & Y.D. Wong. (2016). Theefect of Continuous importmen capacity on The relationship between Of corporate social per formance and business p performance and business perfromance In maritime transport in singapore.Transport.Res.part E: logistic. **Transportation Review** 95: 62-75.

[Downloaded from qfaj.mobarakeh.iau.ir on 2026-11-17]